

עין משפט
גור מצוה

פד:

החובל פרק שמיני בבא קמא

קנסא קמנבית בבב״ל. לאו דוקא קנס אלא משום דלית זיה חסרון כ״ס קרי ליה קנס: **א״י** נמי אית ביה חסרון בים ו**לא שביח לא עבדינן** ש״יחותייהו. וגזלות וחבלות דבעי מומחים כדאמר צפרק קמא דסנהדרין (דף ז:)

מילתא דלא שכיח היא ח (טפי) אצל הודאות והלואות שכימי וכן יש בהמגרש (גיטין דף פח: ושם 9) ותימה דבכמה מקומות שהיו דנין דיני גזלות בהגזול (לקמן דף טו:) ההוא גברא דגזל פדנא דתורא ובהגזול בתרא (לקמן דף קטו.) נרשאה גנב ספרא וההוא דגנב גלימא ובהרבה מקומות יש לדמות דכל הנהו איירי בתפס או ע״י דא״ל אקצעו דינא לא״י כדאמר צפרק קמא (דף טו:) וי״מ דדוקא גזילות שע״י חבלות כגון דמננא בי מרי ומחו אהדדי עד שתקף אחד מהן וגזל את חצירו דכי האי גוונא לא שכיח^[טפי] ולא עבדינן שליחותייהו ומעשים בכל יום שאנו דנין דיני גזילות: **צַעַר שְׁלֹא** במקום נזק דמשתלם מאן תנא. פירשמי צסוף פרק ז' (דף טו:) ושם ד"ה הא!:

רבינו חננאל
אנן בבבלי ובחוצה לארץ שליחותיהו דאיים שבארץ ישוראל קאעבדינן, מידי דהוה אהוראות והלואות שאנו גובין בשליחות בני ארץ ישראל. וכי עבדינן שליחותיהו בממונא, בקנסא לא עבדינן שליחותיהו. ואסיקנא, כי עבדינן שליחותיהו במלתא דשכיחא ואית בה חסרון כ"ס. שכיחא ולית בה חסרון כ"ס, או אית בה חסרון כ"ס ולא שכיחא לא עבדינן שליחותיהו. ושור בשור שאמר רבא שגובין בבבלי, בשן ורגל דמועדין מתחלתן, ולא שור בלבד אלא כל שהוא כיוצא בהן דאדינן, כגון אבות נזיקין דשור בשן ורגל, ובור ומכעה והבער, ושאר אבות דר' יהודה ור' הושעיה כגון ד' שומרון ורפי ושבת וגנב בקרן וגזלן, ועדין דומקין, היכא דלא איפשר לאהדורי, והמסור אף על גב דדיבורא בעלמא, הני כוליהו כיוצא בהן דאדינן, נזיקי ממונן גובין בבבלי. ואפילו דינא דגרמי גובין בבבלי, כפרסם דשכיחא לרב אשי ואגבי כרינא דגרמי כי כשורא דצלמי, ובההוא דאחוי כריא דחטיי וחייביה רב נתמן, ואמר רבא ואם היראה מעצמו כמי שנשא ונתן ביד יאמא, ונתן, דן רב נתמן בדיבורא ואחוי, וכל שכן ביתר מזה. וכן נזיקי בהמה באדם, כגון ההוא בראות דאכלה ללישא ואיחכן ומית, ותמרא דאכל לנהמא ופליטה לסלא, וכיוצא בה שון נזיקי בהמה באדם כולן מגבינן להו בבבלי. ובקרבן אין גובין בבבלי, לפי שהוא תם, וקימא לן פלגו נזיקא קנסא הוא. ומועד, הא אמר רבא אין מועד בבבלי. וכולן אמר רבא או תפס לא מפקין מניה, ובההוא תורא דאלס ידריה דיונקא. רב פפא דאגבי ת' וזוי לבושתא, לית תלכתא כותיה. צער, כווא בשפור או במסמר, אפילו על צפירניי מקום שאינו עושה חבורה. מי הוא זה הנמא ששנה לנו משמשל צער שלא במקום נזק. אמ' רבה בן עזאי היא, ונתניא ר' אומ' כיה נאמר תחלה. בן עזאי אומ' חבורה נאמרה תחלה. פיר', ר' סבר כיה דלית בה חבורה משמע, ולת היה צריך לכתוב חבורה בפסוק דממילה

אלהים בעינן וליכא אלא מאי שנא שור

בשור ושור באדם דשליחותייהו קא עבדינן מידי דהוה ״אהוראות והלואות אדם באדם ואדם בשור נמי שליחותייהו קא עבדינן מידי דהוה אהוראות והלואות אמרי כי קא עבדינן שליחותייהו במידי דקים לן בגויה במידי דלא קים לן בגויה לא עבדינן שליחותייהו אמרי קים לן בגויה לא קים לן בגויה שור בשור ושור באדם נמי לא קים לן בגויה אלא פוק חוי 9) היכא מוזבני תורא בשוקא אדם באדם ואדם בשור נמי פוק חוי היכא מוזבני עבדי בשוקא ועוד תשלום כפל ותשלום ארבעה וחמשה דקיצי נעבד שליחותייהו אמרי כי קא עבדינן שליחותייהו בממונא יבקנסא לא עבדינן שליחותייהו אדם באדם 9) דממונא הוא נעבד שליחותייהו 6) כי קא עבדינן שליחותייהו במילתא דשכיחא אדם באדם דלא שכיחא לא עבדינן שליחותייהו

הרי בושת 9) ופגם דשכיח נעביד שליחותייהו אמרי הכי נמי דהא רב פפא אגבי ארבע מאה זוזי לבושת והא ליתיה לדרב פפא 7) דשלח ליה רב חסדא לרב נחמן ושלח ליה חסדא חסדא קנסא קא מגבית בבבלי יאלא כי עבדינן שליחותייהו במילתא דשכיחא ואית ביה חסרון כ"ס אבל מילתא דשכיחא ולית ביה חסרון כ"ס אי נמי מילתא דלא שכיחא ואית ביה חסרון כ"ס לא עבדינן שליחותייהו יהלכך אדם באדם אע״ג דאית ביה חסרון כ"ס לא עבדינן שליחותייהו בושת אע״ג דשכיחא כיון דלית ביה חסרון כ"ס לא עבדינן שליחותייהו ושור בשור גובין בבבלי והאמר רבא שור שהזיק אין גובין אותו בבבלי דאזיק מאן אילימא דאזיק אדם מאי איריא שור דאזיק אדם אפילו אדם דאזיק אדם נמי אין גובין אותו בבבלי אלא פשיטא דאזיק שור וקתני אין גובין אותו בבבלי אמרי התם בתם הכא במועד והאמר רבא ״אין מועד בבבלי אמרי דאייעד התם ואייתיה להכא יוהא מילתא דלא שכיחא היא ומילתא דלא שכיחא הא אמרת דלא עבדינן שליחותייהו דאתו רבנן דהתם וייעודה הכא יסוף סוף מילתא דלא שכיחא היא ואת אמרת מילתא דלא שכיחא לא קא עבדינן שליחותייהו יאלא כי קאמר רבא בשן ורגל דמועדין מתחילתן נינהו: צער כוואו בשפור או במסמר וכו': צער שלא במקום נזק משתלם מאן תנא אמר רבא בן עזאי היא דתניא רבי אומר כויה נאמרה תחילה בן עזאי אומר חבורה נאמרה תחילה במאי קא מיפלגי רבי סבר כויה דלית בה חבורה משמע כתב רחמנא חבורה לגלויי עלה דכויה דאית בה חבורה אין אי לא לא וכן עזאי סבר כויה דאית בה חבורה משמע כתב רחמנא חבורה לגלויי עלה דכויה דלית בה חבורה מתקין לה רב פפא אדרבה איפכא מסתברא רבי אומר כויה נאמרה תחילה סבר כויה דאית בה חבורה משמע כתב רחמנא חבורה לגלויי עלה דכויה דלית בה חבורה משמע כתב רחמנא חבורה לגלויי עלה דכויה דאית בה חבורה אין אי לא לא ואמסקנא קיימי אי נמי דכולי עלמא כויה בין דאית בה חבורה בין דלית בה חבורה משמע והכא בכלל

אלהים צעינן. דהא כוליהו צפרשת אלה המשפטים כתיבי אדם צאדם וכי יריצון אדם צשור וכי יגח [שמות כא] ובהיא פרשה כתיב עד האלהים יצא דבר שניהם9 וקסבר אכוליהו קאי והיינו מומחין וסמוכין ובבבלי אין סמיכה כדאמר צסנהדרין פ' קמא (דף יד.). שור צשור ושור צאדם נמי התם כתיבי שור צשור וכי יגוף שור וגו'7) שור צאדם ארבעה שומרים התם כתיבים8) ושליחות יד התם כתיבים: מידי דהוה אהוראות והלואות. דאמר צפרק קמא דסנהדרין (ד' ג.) דלא צעינן מומחין שלא תנעול דלת צפני לוויין. הודאות הבא לידון בעדי הודאה שאמרו צפנינו הודה לו והלואות שצא לידון בעדי הלואה שאומרים צפנינו הלוה לו: דלא קים לן. כגון הכא דצעינן למשימיה: פשלומי כפל נעבד שליחותייהו. אלמה קיימא לן דאין דנין דיני קנסות בבבלי: אדם צאדם דממונא הוא. דקא מפחמיה מדמיה: ופגם. שיך צאונס ומפתה והוא צמקוס נזק דאומדים כמה אדם רואה ליתן צין שפחה בתולה לנעולה להשיאה לעבדו שיט לו קורת רוח ממנו אלמא ממנונא הוא דאפחמה מכספא. צושת לאו קנס הוא שהרי אין קצוב אלא לפי המצייע והמתצייע: ר' מאה זוזי. דמתן כרס צאונן תלש צשערו כו' צמתני' (לקמן דף ז): דשלח ליה רב חסדא. צהמניח את הכז (לעיל דף כו.):

חסרון כ"ס ושכיח. הודאה והלואה: **מאי איריא שור דאזיק אדם**. דלא שכיח לגמרי: **אפילו אדם דאזיק אדם**. דשכיח טפי קאמר רבא דאין דנין: **צסם**. אין גובין דקיימא לן פלגא נזקא קנסא צפ"ק (ד' טו:): **אין מועד בבבלי**. דכיון דמנגיחות דתמות לא מיימין ליה לני דינא היכי מייעד ליה: **והא לא שכיחא הוא**. לצא שור מועד מאכרן ישראל לבבלי ואמרינן לעיל צמילתא דלא שכיח לא עבדינן שליחותייהו: **אלא כי קאמר רבא**. דשור צשור גובין בבבלי: **צשן ורגל קאמר**. כגון שמתחך צחצירו להנאמו והזיקו 9)והפילו על שור אחר) דהיינו מולדה דשן או שהזיק את שור חצירו צגופו דרך הילוכו שדפפו ולא כוון דהוי מולדה דרגל: **אכרי שלא צמקוס נזק**. כי מתניתי' על צפורנו דלא אפחמיה: ה"ג **רבי אומר כויה נאמרה תחילה בן עזאי אומר חבורה נאמרה תחילה: כויה דלית בה חבורה משמע**. והיינו דקאמר כויה לחודה נאמרה תחילה כלומר כויה שנאמר צפסוק תחילה היינו שומעין שהיא

חייב על כויה גרידא אפילו בלא חצורה דליכא אלא צער לכך הוצרכה חצורה ללמד שאין חייב כלום עד שהיא חצורה עמה דכיון דמשלם רפוי משום חצורה משלם נמי צער אצל שלא צמקוס חצורה כגון על צפורן פטור דלער בלא נזק לא משלם דאי לאו משום הכי לא אטרינן חצורה דהשתא כויה בלא חצורה שמעינן דחייב כל שכן חצורה שיט צה נזק: **בן עזאי סבר כויה דאית בה חצורה משמע**. והיינו דקאמר חצורה נאמרה תחילה כלומר מכויה האמורה ראשונה היינו שומעין שאין חייב אלא צמקוס שיט צה חצורה דסתם כויה יש צה חצורה לפיכך הוצרכה תורה לכתוב חצורה צהדיא דהשתא על כרחך כויה דרישא בלא חצורה היא וחייב צלער בלא נזק כמתניתינן: **איפכא מסתברא**. ומתניתינן רבי היא ולא בן עזאי דלא עקרינן ליה מרבי דהוא סדרה ועוד דהכי מסתברא טפי דהא נאמרה דקאמרי רבי וכן עזאי אמסקנא דמילתא קיימי דמתוקמא צה דרשא דקרא ולאו אמשמעות קמא קאי דסוף המקרא עמיד להוציאו והכי קאמר רבי סוף המקרא מוכיח לנו דכויה בלא חצורה חייב הכתוב צתחילתו וצער משתלם שלא צמקוס נזק מאי טעמא כויה דלית צה חצורה משמע כתב רחמנא כו' וכן עזאי אומר סוף המקרא מוכיח לנו דחצורה נאמרה תחילה כלומר מסוף המקרא אנו למדין שכויה שחייב הכתוב צתחלתו אינה אלא אס כן יש עמה חצורה מאי טעמא כויה 9) (נאמרה תחילה) דלית צה חצורה משמע כו': **ואמסקנא קיימי**. האי נאמרה דקאמרי אסוף הדרשה ועיקרה שהיא עומדת קיימי:

רבי

מסורת הש"ס

א) גיטין פח: ט לעיל כו.;
א) [שמות כב:] ד) [שם כא],
א) [שמות כב:] ו) רש"י מ"ז,
ט) רש"י מ"ז,
ח) רש"י מ"ז,
ט) ד"ה מ"ז,
ו) רש"י,

הגהות הב"ח

א) גב' אלא פוק חוי (היכא),
חז"מ וי"צ ס"א כמה וכן צמקין:
ג) שם אדם צאדם ופגם דממונא הוא:
א) שם הכי צושת דשמי כל"ל וסבת ופגם נמחק:

מוסף רש"י

במילתא דשכיחא.
הלוה וכן גנ (גיטין פח).

רבינו חננאל (המשך)
שמעינן לה, אם הכאה בלא חבורה חייב דהכאה בחבורה לא כל שכן. כתב רחמנא חבורה לאשמועינן דכריה אי אית בה חבורה איין, אי לא לא מייחייב. בן עזאי אומ' חבורה נאמרה תחלה. חס ושלום שמהפך הפסוק, אלא כך פירשו, כריה דאית בה חבורה משמע, צמצאת כאילו כתוב חבורה ככריה. הדר כתב רחמנא חבורה לגלויי עלה דכריה ואף על דב' דלית בה חבורה חייב, כתנא דידן דאמי, שמיטל צער בליא חבורה. ואתקיף רב פפא עלה, אדרבה איפכא מיסתברא. כו' דאמי' כריה נאמרה תחלה אית לן למשמע מינה כי כריה דאית בה חבורה משמע. כתב רחמנא חבורה, גילה לנו שכויה שאמי לא היתה מחובל בחצירו ועשה בו חבורה, ונתניא ר' היא. בן עזאי שאמי' חבורה נאמרה תחלה, כריה לית בה חבורה משמע. והכי קאמי', כריה דלית בה חבורה חייב וכל שכן חבורה חייב ועשה בו חבורה, נמצא מדוקאי דקרא כאלו חצורה גדולה חייבה, שלא הוצרך החובל להוציאה. הדר כתב להוציאה. ער כתב רחמנא לגלויי עלה דכריה דאית בה חבורה. מר, דהא תנא דידן, סוף מילתא ניקיט. ולעולם כו', וכדמסיק ליה כויה דלית בה חבורה היא, לפיכך שנה צער כווא בשפור כול', או נמי בין ר' ובין בן עזאי תרייהו אית להו דכריה בין אית בה חבורה בין לית בה חבורה כריה משמע